

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
13 Iunie st. v.
25 Iunie st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea in
Közép-utca nr. 395.

Nr. 24.

ANUL XVIII.

1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Elmira.

— Roman original. —

(Urmare.)

În o asemenea clipă, i eși un strigăt rupt din inimă.

— Mor! — dișe cu glas stins, — mor; unde e mama, chemați-o!

— Nu muri, Pepită dragă! — răspuse mătușa netedindu-i părul.

— Ba mor! și oh! cum me... dore...

— Ce te dore?

— Me dore inima... după... acel ce merge... la...

— După cine? — repetă dna Scurtescu plângend.

Rosti lin un nume... un nume îndepărtat și iubit. Surise la o amintire dulce, apoi se aredică privind în giur; recădend însă cu un ah! amar...

Vai! așa se rupe flórea de uragan, așa se stunge șteua. scăpétând din sferi în sferi!

O cumplită intristare, și-o mută smęcincinare se puse în fața tuturor. Nemișcați așteptau sosirea doctorului, om forte căutat în acele vremi.

El contemplă adânc simtómele ivite, lucrau rapid și inverșunat. I cercetă pulsul, unghiele degetelor începură a învėneți.

— Cum e? — întrebă mama Elmirei.

El clătina capul. În alta chilie descoperi, că doctoria nu póte ajuta, cėsurile i erau numėrate.

Și nu peste mult, i peri tótă puterea, în chinurile unor șgăriuri turbate. Se frângea în contrageri spăimėntătoare...

Înainte de međul nopții iș recunoscú părintele; apoi încă odată cu suris fericit rosti numele junelui iubit și adormi cu espresia fericirii, ce nu dispărú nici după ce spiritul curat se avėntá la creatorul ceresc...

Ce-a fost mórtea ei pentru Elmira, n'ar fi putut spune nici șiróiele ce vėrsase punėndu-i mirtul, nici literele trimise lui Stoicu, nici glia ce aruncá mormėntului, care o aședá la sinul mamei, ce iubise așa adevėrat.

Ce nopți au urmat acestei dıle, și ce dureri i se săpará pe inimá?

Tristá de mórte întimpiná pe Stoicu dicėnd:

— Așá! așá a ne revedé, nu am gândit nici odatá.

Și el strivit de desperare, blástėmand, mórte și viețá, iș uni y'ansul cu ea.

Sėrmanul! invinováți oribil mórtea ce-l despărțise de Pepita, neșciind că după puțin mórtea i ve împre-

ună de nou, sigilând amorul lor și din colo de mormėnt, cu credința eternității!

În acea lună pustie a cärei presimțire avú, sosi și Marta, ántaia datá ca nevėstá.

Mándră, strălucindá trecú vechile suvenirı, cu indiferentism ieráš. Pentru Elmira găsi abia o umbrá de interes, corespondința le incetase mai de mult.

Ce avú mai însėmnat, fu vestea, că întėlnise pe Severin prin Sacsonia, unde făcea studii de invėțatoria mai înaltá.

Atát, mai mult nu!

Fėta simți schimbarea între Marta de acum, și Marta de odiniórá. Și neavėnd înțelegerea strălucirii, se retrase cu ínstráinare.

Totuș ursita nu o cruțá, de alta esperința mai crudá.

Fiind cu mama ei în grádira publicá, Dărăvescu întrebându-le de sánėtate, propuse Martei, sė remáná până va întórce el din alt suburbıu.

Ea cu acel aer susceptibil, ce ráneșce mai rău, dișe:

— Nu remán aici; du-me la societatea mie potrivitá!...

Ferul iadului pe fruntea Elmirei, n'ar fi ars mai adânc decát aste cuvinte.

Amețitá... scuturatá... și sdrobotită îndurá și asta săgėtá...

De erá nebuná iubirea ei, asta dovėdă brutalá o convingea de natura interesului cu care s'a lipit Marta odiniórá...

Perdú dará și asta credința. Oh! erá cumplit... cumplit...

A fost dará preursit ca ea sė nu aibá nimica... nici un suflet tinėr... prietenos?

Frántá, desamăgitá se pomeni la prăpastia, se ínghiți cea din urmă remășiță a credinței...

În locul ei, i remase un petec de negură, din care invėțá, că: „amicie adevėratá, dragoste neprefăcutá, dor pentru binele aprópelui sânt vorbe cu sántá însėmnatate, pe care guri rele necinstesc rostindu-le“.

Întemplerile nėválirá așa repede, evidența i se sdrobi așa osebit, cât avú trebuința a-și da sėmá despre ele.

Se concentrá dará în sine, recapitulând trecutul pe paginile diarului. Sevėrșia cu o amará caracteristicá tablouri vii, căci după cum trebuia a se teme mai mult de sine ca de sorte, voiá într'o dı recetind aceste pagini, sė vedá că a trăit odatá, căci ce-a urmat a fost mórtea... mórtea... alta nimic.

Nu plángea; nu desperá. Nu cunoșcea lumea, dar în neesperința i zăcea puterea.

Suvenirea lui Severin, și tinera ei simțire le acoperi cu vëlul alb al nevinovăției, închidându-le în inimă. Pepita i fu geniu insoțitor, pentru Marta puse doliu, ca și când ar fi murit.

Cu ele remase pacinică și serioasă; vechia veselie peri sub sarcina ispitelor...

— Ce a fost a trecut, ori va fi în veci, — dîse resignată.

Însă la ce se referia: la amor, prietenie; la el s'eu ea?

Mult a luptat tăcută; a luptat greu — cu sine.

A luptat mult; căci a pierdut mult...

Apoi a scuturat noianul cutropitor, resolută a nu rămâne ființă nefolositoare, luă refugiu la mica lor bibliotecă, dorind a se pregăti din un ram, căci viitorul cine știe?

O țintă i plutia confus prin crier, nu o pricepea, dar se acătă de ea ca scufundatul de un pai.

Și acum erau césurile demineții închinată economiei, după amedul însă eră a școlii, ori a studiării.

Prin s'eri de veră, zuri cu diamante în calice de flori, fu retragerea Elmirei impoporată de sublime idealități, ce-i ușorau resumarea celor celite ori studiate; s'eu pentru a-i innoi minunatele motive, ce înfigea cu acul în brodării. Formau planul învățământului, în care cu aspre osteneți sta de o potrivă ca elevă și profesoră.

Ce-i servia ca recorie, erau cântecele lui Heine.

Cântece de pustiu chin, și selbatic amar.

Doi ani trecură așa, când pică o nenorocire în familia lor.

Munca și chibzuirea bună a acestor soți căștigase un mic capital, pentru vremuri de lătrânețe. Îl depuseră după mari socoteli în banca mai solidă a orașului.

Fatalismul nu nenorocul unei epoce foarte speculative, dase faliment mai multor firme vestite, între ele și acea cu chivernisela lor.

Lovitura veni neașteptată, și cădă mai greu de cum arătau ómenii.

Scumpetea unor vremi secetóse și fără rod, da grigi cum a trăi? Cheltueli erau multe, creșceau cu vârsta copiilor, ier mândria le făcea, în a nu cere ajutorul altora.

— Nu s'unt ca unii, ce s'ănătoși și cu stare, se pun în cărca nației, cerșind stipendii pentru copii, — dicea Scurtescu totdeuna.

Și cine s'eu nu fie lăudat mândria lui? Cine din acei nepreocupați, ce an pe an numeră banii aruncați unora, ce-i pradă cu Bachul și Gambrin?

Și cale vale atât

Sfērșind îndoparea științei, cu ce respălătesc buhurile din cari se împărțășiră?

Vai! trecând în cōda străimilor...

Dar se lăpēdām asta pagină a istoriei noastre sociale culturale. E négră ca păcatul, urită ca scārba; ne mângăie exceptiile!

Îngândurarea părinților rupse tăcerea Elmirei.

Hotări a-și valoră științele ca învățătorésă, fie macar numai pentru a susține lipsele lui Iancu, care în gimnasiu eră slăcăiaș vrednic, fără păreche.

Aici g'asi pedeci la iubiti ei, fiind pe atunci ne mai pomenit, ca o fetă s'eu iee lumea în cap, pentru căștig.

Acul, croitoria ori lucrarea în fabrici, eră tot isvorul femeii române.

Stam adeca cu instrucțiunea fetelor, pare-mi-se, în periodul înțelenirii...

Ei nu erau de cei ruginiți, le pică însă costiș ca fica lor s'eu muncescă la alții, de și nu se înfricau, că acolo ținuta ei va da ocării principiile ce-i sediră.

Seriósă din copilărie, acum resoluțiunea i potenția inteligenta rază a ochilor. Nu posedă științe orbecătóre, darul i erau dispozițiile ce ademeniau și pe cei mai cerbicoși băieți.

Avea rutină probată în școla părintelui, și în dragostea ce nutriă astei chiemări.

— Din Elmira va eși o învățătorésă! — a dîs tătăl ei de multe ori. Acum se apropiă de făptuire.

Dar în procopsita noastră lume, cine voieșce copiilor o educătóre română? Cine din cei privilegiați cu aur, mai spun că s'unt din vița opincutei?

Ori care jocă rolă în glōta orbilor, cochetéză cu tot ce e nou și bățător în ochi, până ce și cu costumul român. Dar limba, ast tesaur scăpat prin vitregitățile seculare, limba, ien lăsați! asta o cultivă numai moșicul ce sbuciumă cu mălai, pentru a-și susține... domniinea.

Acești fruntași apoi, pân nu încep puii a-și deschide ciocul, năvălesc spre a le da instructori din felii de limbi, datini, și lingușiri străine.

Cărăiesc apoi bieții și se ticăloșesc din lēgân, până espiréză bărbăția, că străinul dă osul de ros, numai până are trebuință. Haid atunci înapoi la „nația”. Și ea nu e rea, când se pōte mulge!

Apoi de-a fost pré pistrui, pré încornurat, nația îl dă în scirea a lui de-a pornit. S'eu auđiți atunci afurisenii, perul și se face munte!

Elmira precurgea diferite diare, mai cu sēmă o interesă partea din urmă cu anuncie.

Recurse pentru mai multe posturi. Dela dōue familii, demne rămășițe a arborelui Traianic, primi respuns: „Că ar fi pagubă a înnoră mintea copilașilor, cu o limbă predilectă servitorilor”.

Dela alta avū ironica întrebare, de pōte instrua în limba angleză, și călărit, de și micuții se tāvăliau între 4 și 6 ani.

Scădea dară nădejdea fetei, scădea din trēptă în trēptă. Pretensiunile ce-i loviră urechia, mai că o siliră a crede, că Dđeu! mari învățați s'unt pe pământ, dar învățați ca fruntașii nației noastre, puțini g'asești!

Când fu înmuiată de așteptare, primi provocare a se presintă la dna Smerdan, din opidul nu pré îndepărtat.

Cu paș nesigur sui trenul, ce-o duse până la marginea vălișorei cu holde și câmpii, în care prin grâu și s'ecară se zăriau flori, prin ele româncuțe plivitoare...

Un moșnég o călăuză la locuința alésă, ce arētă că stăpânii duc casă mare.

Din afară eră falnică; înlăuntru nu pré... pré.

Peste coridóre cu painginiș și aloē uscate, rătēci pân la ivēla unui duh servitoresc ce întrebă: „De este cocónă dela oraș?”

Elmira afirmă, dându-i pentru dna Smērdan, a cartă de visită.

Îndată se sprinteni duhul, pofindu-o în o chilie, ce în desorēnda mobilelor căută a magazin de licitat.

Avea altcum lucruri de preț. Oglinđi ca niște porți, tapete de janilie, tablouri de resboi, argintării înșirate, și altele ce dovediau: au că erau gazdele nepăsetóre, au de acele nepricepute ce dau de blagă, ca ciuparea de lumină.

Destul că aste preliminarî se secură suprinderea, când apărū în cadra ușei o „nația” greunată cu giuvaere, și-o fetă butoiașe, cu oțel și fără genare picioarele pe sofă.

Eră dna Smērdan, și dōc oțel și a cărei educație se terminase în „pension”

Și una și altă mesură pe s'eu perfectă obrăznicie, apoi resalutând cu o p'afectură începe d'eu a istorisi vița din care se...

sat cu fiica sa, a cărei științe întrec chiar pe a unui filosof. Nu se căia de sumele mâncate, dar de puiculițele mici, dragi ca viața, nu mai voiă a se despărți. Destul ducea dorul fiului mai mare; serviă bietul sub pușcă și panganet în armată.

Cascul dșorei, o întrerupse:

— Maman, — dișe ea, — maman! dă-mi bombone!...

— A uitat drăguța româneșce! — o scuză Elmirei ce rumegă un zimbet satiric.

— Ne trebuie o guvernantă! — reincepă dna de nou. Ești de mult în serviț; fost-ai în case de frunte?

— Nu am fost încă, precum ai putut găsi în hărțile mele. Petrecui însă mai îndelung în o școlă publică!

— Așă? Gândisem asta, ești tineră, de câți ani?

— Doue-deci și unu...

— Eh! mi-ar fi plăcut mai bătrână, mai versată în fasonel mari...

Speranțe de reușire nu avă Elmira dela început. Se scolă deci dișend:

— Atunci permite dnă, a me recomandă!

Negreșit asta grabă, frapă pe dna Smêrdan.

— Stai! nu plecă, — repetă mai de multe ori. Îmi placi, sê aud ma cher Eveline, ce ai tu?

Dșora făcū nasuri, apoi recunoscū că vestmêntul demoiselei... e comme il faut. E dela Blanch, din capitală?

— E croit și cosut de mine!

— Magnifique! Acceptă-o maman! — dișe vêrêndu-și o ciocoladă sdraveniôră în gurită

Dna iș neteși fruntea, lăsând joc petrilor din inele, apoi continuă:

— Îmi placi de minune, dar ca începătore nu poți pretinde honorar mare?

Aha! gândi Elmira, ietă nodul păpurei!

Un ofert fôrte sgârcoit i se făcū. Eră inse mai mult ca nimic.

Îl primī, putea sê-l schimbe ori când cu altul mai favorabil. Apoi alta eră și împregiurarea, că nu se prê indepărtă de iubiții ei.

Pactul se încheiă.

Peste trei zile se instală în post.

Niște fetițe între 8 și 10 ani desmêțate și cu pêrul ciomag, se presintară Elmirei ca eleve.

— Mi-e ciudă de tine, invêtătorită dela oraș, — dișe Lena arêtându-i pumnul strins.

— Și eu te uresc! — întregi cealaltă, căci acum nu mai putem alergă peste grădini...

— Atêrnă dela voi, sê fim prietene! — dișe Elmira redicându-le bițele resfirate. Ve-ți alergă și acum, ve voi invêtă jocuri...

— Ei! dar ni-i bate? — inganară în un glas.

— Ferescă Ddeu!

— Eva spune!...

— Eva a glumit!...

— Ba! ea nu mai glumeșce, de când a eșit din pensio...

Aha! Eva de odiniôră, eră Evelina de acum!

De! așă-i lumea. Îș schimbă portul, iș schimbă limba; de ce sê nu-ș schimbe și un nume prosaic, în altul mai sunător și de modă?!

* * *

De-a gândit Elmira, că i se va da una din multele chilū fruntașe, apoi s'a amăgit.

Nici de acolo, dar nici din aripa zidirii trianghiulare, ci una din capêtul coridorului, întrebuintată ca provisionar bucătăriei.

Se ingrozī de negrêta păreților, și de aerul stricat.

Avea însă un prospect, ce-i scôse o exclamare entusiastă.

Cu ferêsta închinată spre liveți cu ciopore de oi, cu ciobanul doinând din fluer, verdêța covorului ierbos se întelniă cu azurul ceriului, de nu le tăiă o linie îndepărtată, o linie de munți falnici, tăcuți ca niște sentințele...

În stânga vêrfurile unor frasini și stejari formau un arbstru întunecos. După el resăriă sorele, ca vapor aurit...

Pe asta scenerie, apa ritului străluciă ca un carfunc...

Gășce și rețe inotau, paseri mari cu picioro roșii preumblau prin trestis spelându-ș aripele, când și când covêrsind cu strigătul lor cântul brôșcelor...

Le privi cu ochi setoși, ca un pictor sêu poet. Când le cuprinse, s'ar fi prosternut ca Brutus la pământ, așă de impresiunată eră.

Le strinse la pept... le sărută din vêd, apoi prinse a-ș întocmi locașul cu Safta, ce o puse stăpâna la ordinele ei.

De câte ori i lipsi sfatul mamei, și de câte ori voi sê-o strige?

Vai! asta ântăia despărțire, cum o intristă de tare!

Dar mușcă buzele; călcă supêrarea. Curagiu! iș șoptiă ênsaș. Înainte! i eră devisă.

Curăția, și gustul frumosului, schimbă iute interiorul locuinței.

Niște așternuturi ca zăpada, o mêsă cu cărți și recvisite de scris, un șifon și niște scaune scârțietore, erau mobiliarul.

Pe podele o ponévă colorată, în ferêsta drapirată de mulul perdelelor, ôle cu resede și garofe, da întregului ceva invitător și confortabil.

Elmira surise de succes, Safta și dna Smêrdan plesniră din palme, ier fetițele nu se opuseră a locui cu juna lor invêtătoresă.

De aici începū a studiă aplecările și dispoșițiile lor sufleteșci, fără care nu se pôte spori educațiunea.

Nu cu cartea ori tăblița începū, ci cu săpunul și peptenul.

Erau grozav pârăsite. Necurăția și spintecările vestmintelor, formau contrast de spaimă, la gătela Evelinei și a mamei.

Avisate la slugari, aveau obiceiuri ce stêrniau grêță.

Neascultătore, de capul lor tăiau fel de fel de pozne. Se trêntiau jos, svêrcolindu-se nărăvite ca acei copii, ce din fașie sânt infricați cu — invêtătorul.

Isbucnirea lor țipă cuvinte spurcate. Elmira le ascultă cu uimire și compătimire.

N'ar fi cređut, ca părinții sê-ș uite de copii până întru atât.

Nedumerita improtivire o petrecea aducându-și aminte de proprii părinți.

O lacrimă cristală i se svêntă pe furis.

Ômenii erau după cum i judecase. Cam noi în forme; noi și în averea moștenită dela un unchiu gelit de vêduva sa, ce cu bogăția sta singură pe rotogolul pământului.

Dna Smêrdan șciă ce este banul, și o unchiôie cu mii. Nici nu-ș inchipuiă puțin de aste favoruri, ce din mic fac mare, din prost înțelept.

Altecum eră iscusită; în speculațiuni cifră, so-ciul nulă.

Sceptrul al ei, supunerea a lui.

Ar fi și represintat mult, de eră mai înaltă, mai voinică, și nu negră ca armencele. Se cam dresă ea la pele, se stringea în corsagiu, ier mânușile nu mai desbracă. El săracul redică umeri de tônele ei ceremo-

niöse, eșind la deal și vale, în curte și la câmp, ca unul nelins încă de modă.

Dar pentru neajunsurile lui, făcea dșora Evelina din destul!

De eră el un tont fără maniere, și un lângagiu din creșcet până 'n tălpi, ea repară răul măiestros.

Șciințele ei, franțuzasca ce-i clocotia ca isvorul cu pedeci, și perfecta-i ținută, o aredica până acolo, unde piciorul de rivală nu cuteză.

Clavirul eră favoritul ei, muzica clasică resună peste drumuri și poteci, unde întelnieau țerancele horind: „Cucuruz cu frunza 'n sus”.

Romanele lui Alfons Daudet, distragerea mai cultivată; ier cotită pe perina de catifea, dulce far nienta ei.

Eșia rar, la cine și avea? Fetele honoratorilor erau tôte bine niște mocane. Ce și putea să aștepte?

Educațiunea le eră din vremea ruginei, când se dicea, că antai limba maternă se învățăm, apoi ce-lelalte.

Umblară bieteles niște ani în școla din loc, troncăniau puțin nemțeșce, mai întorceau niște toaletes învechite, ietă! ce șciau.

Le ignoră pentru întunericul minții, și pentru moșicia șurtului incins.

Scarbită de ele, și de filiströsele inholbări cu care admirau frisura ei cât o claie, și dantelele ca cravată înșiptă cu un diamant, se retrăse pentru sine, din când în când primind visitele unor juni, cuceriți de cultura ei.

Pe Elmira încă nu invrednicia de multă vorbă, mai cu sēmă aușind din ce părinți este, și că nu iș primi șciința în „pension”. Conveniau numai la prând, și acolo se păstră o ceremonie ce siliă pe stăpân a înghiți noduri.

Juna învățătoreșă primă de bine asta nepăsare, ori ignorare. Se simția cu atât mai liberă, mai independentă, de și nu o constă puțin ostenele a imblândi niște eleve, mai selbatece decât cei creșcuti între urși.

Nime nu o mai înfestă de planul instruării, de împărțirea cėsurilor, ori de alte trebi a învățământului. Singură le făcea, cum șcia și pricepea judecata ei.

De o săptămână încheiată portă sarcina, de o săptămână nime nu se informă de-i place, ori ba!

Nime nu prinse interes... nime chiar numai din interesul lor...

Dșora se legănă în plăcerile ei. Dna se învertia cärtind servitöarele, ori fluturând planticele ceptei cochete...

În ocupările ei nu observă, că în loc să fie guvernantă, introdusă în casele, introduse ea casa întregă pe altă cale.

Dorile duminecei gäsiră pe Elmira ingenunchiată spre resărit. Avea sufletul deschis, inima emoționată, pe buze cuvintele: Oh! minunate sânt lucrurile tale Döme!

Apoi deșteptând fetițele rostă împreună o rugăciune, după care le aretă rochiile întregi și curate.

— Sē ni le dai! — strigară într'una.

— Negreșit dau! Dar îmbrăcate aveți a poftă părinților o „diminēță bună”.

Nu le plăcū. Cotindu-se cāntau să scape pe ușe.

— Mergem la dodă Fira, — dișe cea mai mare ca în resboi.

— Asta să nu faceți. În alta di voi merge și eu...

— Nu minți? — întrebă Mariöra alipindu-se de brațul ei.

— Nu! — respuse învățătoreșă cu un ascuns oftat.

Ca niște copile se bucurară de promisiune, dar ca niște copile selbatice și părăsitate.

Pacientă trebuia cu ele, pacientă ängerescă. Și asta posedă Elmira, și asta iș câștigă cu ori ce preț, căci eră pentru folosul ei și-a lui — Iancu.

Remase după orendă scriind iubiților ei, despre tôte petrecute... Salutându-i pe toți... sărutându-i pe toți, până și pe — Hector.

Atunci clopotele reversară șanta lor armonie. Din casele merunte, resfirate ca cuiburi în arbori, eșiau bētrâni și tineri în cămași de altită. În port sērbătoresc.

Ca o panoramă zăcea opidul, curțile meturate — drumul mare prin mijloc incins de braghini înfloriți, pe sub care treceau călătorii.

Aședarea nu le eră simetrică, aretă însē linișcea sērbării pusă de Dđeu, ca di a închinării și-a odihnei.

Elmira așteptase sērbarea, cu simț redicat.

Mama ei dișea totdeuna: Copii! de iș fi ori unde, în bine au rău, aușind clopotele nu zăboviți biserica. Cuvēntul Dömnului inserineză ori când pe cel bucuros, și mângäie pe cel mähnit!

Strebätută de fervöre imploră ceriul de perseverantă, în proba ce iș puse. Nu laude, nu a satisface așteptărilor străine — sieși ceva, sieși și conșciinței ce totdeuna avea instinctiv mărimea datorințelor sale.

Eși întărită — mulți priviau în urma ei, ca după vre-o Dömnă ce mai credea în slujba lui Dđeu.

— Gresiți! bunele mele, — dișe o femeie în ștergar și în catrință, — e cocöna dela oraș, ce-a adus Smerdänoie. O numesc învățătoreșă, căci ține la carte pe micel mele finuțe...

— O fi! dodă Firă, umbli pe acolo și ț i s'o fi spus, — adaugară celelalte ca în chor.

— Așă-i! așă-i, — rosti ea îndestulită de stimătörea încredere a consätenilor ei.

(Va urmä.)

Emilia Lungu.

Fericirea e mută.

n dureri și suferințe
Pläns-am eu nemängäiat,
Ș-a'e mele plängeri multe
Tot în doine le-am vėrsat.

Și cāntând în plänsset jalnic,
Eu adese m'am gāndit:
Cāt de mult să cānt odată,
Dēcä voui fi fericit!

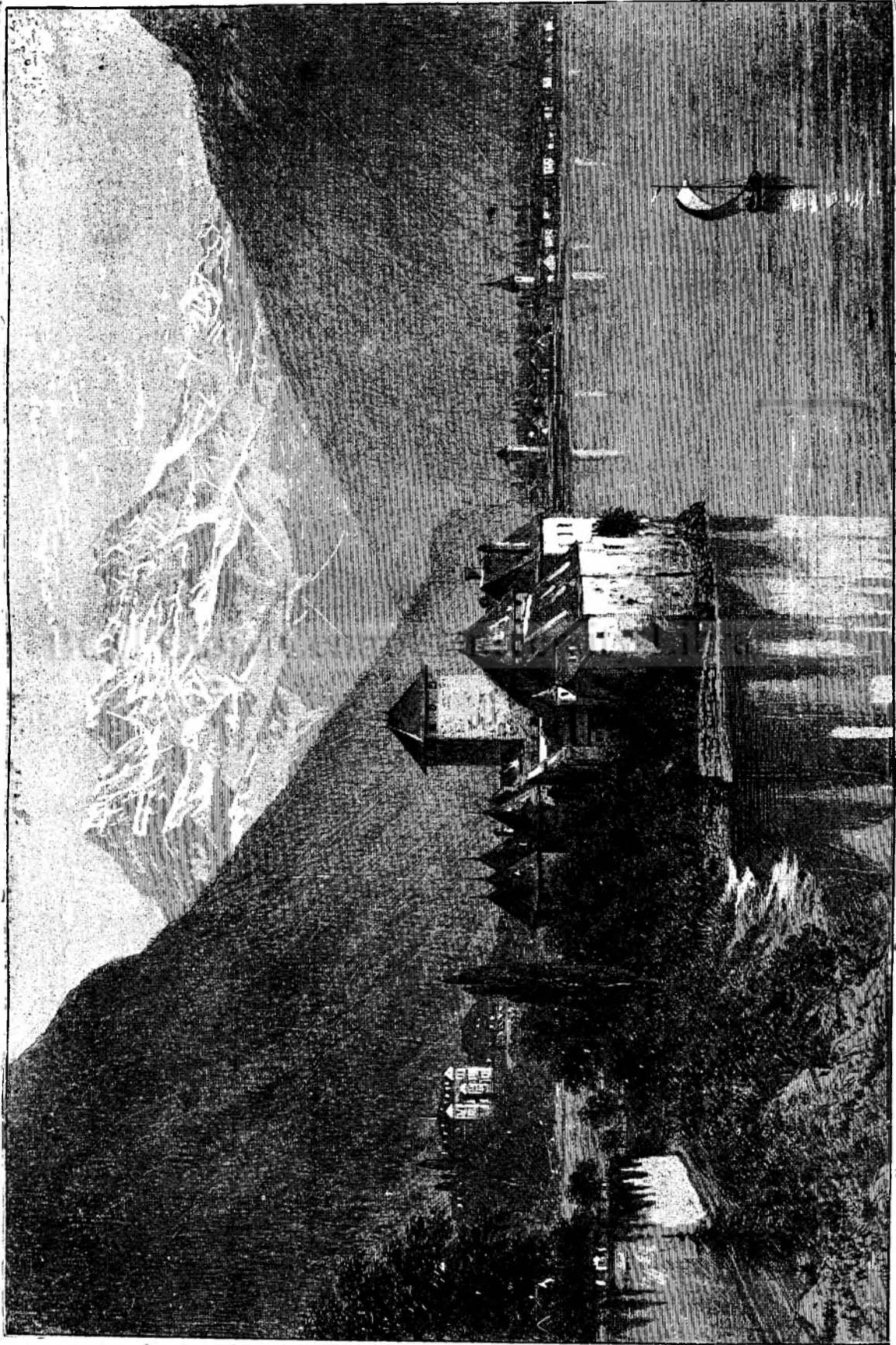
Cäci dēcä și suferința
Fu isvor inspirätör:
Ce concert va sē-mi stėrnescă
Fericirea 'n al ei sbor?!...

Ș-a perit durerea crudă,
Fericirea mi-a sosit;
Însē Döme, ce-i cu mine?
Cäci sânt förte amägit!

Îndeșert ieu lira 'n mână,
Îndeșert voiesc să cānt:
N'aflu vorbe sē-mi esprime
Nou-născutul simțēmēt...

Cei striviți de suferințe
Țipă, pläng și se bocesc;
Fericirea este mută,
Tac și eu, tac și simțesc!

Iosif Vulcan.

Chillon și lacul dela Genf.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

VII.

Cultura organului vocal.

De și laryngele se bucură de o construcție foarte simplă, totuși el este cel mai perfect instrument musical, pe care îl poate întrebuința fie-care om.

Dacă îl privim din punct de vedere anatomic, ne reprezintă un coș compus din mai mulți sgârți nobili, carele în internul seu e acoperit cu pele umedă și în carele prin vibrațiunea ligamentelor vocale, ce sunt ficsate acolo, se produce vocea.

În limba acustică se poate compara laryngele cu fluerile cele cu limbă. Dacă suflăm un torent puternic de aer în această flueră, acea limbă se aduce în vibrațiune și sub condițiuni favorabile se naște un ton.

În larynge se află două limbe vibrând, ce lasă între sine un spațiu liber, prin carele trece aerul.

Cu privire la diversele sunete cari se produc prin larynge, trebuie să deosebim vocea musicală de vocea vorbirii.

Vocea musicala. Pentru reproducerea de vibrațiuni musicale trebuie aduse ligamentele vocale în orecare espansitate; neîntinse nu produc tonuri, ci numai șuerături. Gradul espansității, precum și lungimea membranei vibrând conționează înălțimea tonului. Puterea torentului de aer încă contribuie mult și tonul e cu atât mai nalt, cu cât este spațiul intermembranal mai îngust.

Cumcă scurtarea ligamentelor încă contribuie la înălțimea tonului, se poate deduce de acolo, că din ce sunt mai scurte, din ce și tonul este mai nalt. Așa aflăm la copii și la femei, ce dispun de un larynge mai mic și de ligamente mai scurte, o voce mai naltă, decât la bărbați, cari din contra au un larynge larg și ligamente lungi. Aceste relațiuni se află și la corda violinei.

Vecinătatea aparatului musical încă influențează asupra sunetului și puterii tonului; ea consună cu aparatul musical dimpreună și dă ansă la întărirea sunetului de voce și la schimbarea timbrului. Toracele (peptul), aerul închis în plămâni și trachea (țeve între larynge și plămâni) încă participă prin rezonanță la producerea tonului.

După mărimea laryngelui diferă și circumferența vocei musicale. De regulă el dispune de 2—2½ octave. Vocea femeilor zace mai sus decât vocea bărbătească. Basul merge de regulă dela E (80 vibrații pe secundă până la f^I (342); tenorul dela e (128) până la c^{II} (512); altul dela f (17) până la f^{II} (624); sopranul dela c^I (256) până la c^{III} (24). Circumferența vocei musicale întrégă cuprinde deci aproape 4 octave.

Vocea vorbirii. În cele de sus am văzut, că ligamentele vocale singure contribuie la crearea tonurilor, la vocea vorbirii însă iau parte și părțile gurei, la vorba fișcândă chiar și numai ele singure.

Sunetele și literele vorbirii se nasc prin aerul înși espirat, la cari mai ieu parte părțile gurei, chiar și nasul pozițiuni anumite.

Singuraticile componente ale limbei, sunetele, se deosebesc prin aceea, că consonantele reprezintă șuerături curate, nedefinivere, pe când vocalele au caracterul de sunete.

Organul vocal omenesc se deosebește prin aceea de așa numitele flueri cu limba, că el posedă încă în cavitatea gurei o rezonanță, prin care singuraticile tonuri se pot întări și slăbi; fie-cărui vocal corespunde un ton anumit propriu al cavității gurei, ce depinde

dela mărimea ei și carele se poate schimba prę ușor prin o alta poziție a gurei.

Pentru exprimarea vocalei *a* se aduce gura în forma tolcerului, apăsându-se limba în jos și căscându-se gura tare. Gâtlegiul rămâne mai închis. La *o* și *u* se rădică în câțva rădęcina limbei, ier înainte se lățeșce limba și gura devine adunată. Din ce se apropie mai tare limba de cerul gurei, din ce devine și mai lung gâtul de sticlă ideală, în care e formată cavitatea gurei, cum e la AE. E. I. Nasul trebuie astupat la formarea vocalelor, altminte capetă un caracter nasal.

Diftongele sunt sunete micste, formate prin exprimarea grabnică a două vocale după olaltă.

Consonantele se produc analog vocalelor fișcânde (fără de ton), prin aceea, că aerul, carele se întrebuințează pentru exprimarea lor, aduce numai unele părți ale faringelui și gurei la diversele pozițiuni a lor în vibrațiuni nesunânde.

Noi diferim litere labiale, dentale și gâtlegiale, după locul unde se nasc șuerăturile. Tote locurile gurei, unde se formăză aceste tonuri, sunt îngustate, închise și formăză porți. Așa vorbim despre porța sunetelor labiale: p. b. f. v. n. m. formate prin ambele buze seu prin buza din jos cu șirul superior al dinților. Porța limbei pentru formarea sunetelor dentale: t. d. s. (agere) s (mole) l. n. r se formăză prin vârful limbei și partea anterioară a ceriului gurei.

Rădęcina limbei și palatul mole (gâtlegiul) formăză porța guturală pentru sunetele: k. g. h. c. r. (esprimare în faringe.)

Consonantele compuse se nasc prin combinațiuni grabnice din diversele pozițiuni ale gurei.

Împreunând aceste șuerături cu vocea se naște limba tare, din contra limba fișcâindă, care basăză tot pe principiile espuse.

Diferit de aceste șuerături mai există unele, cari nu fac parte din sunetele vorbirii. Aceste sunt: sbieratul. Sbieratul de frică, de mânie, de mirare, de entusiasism.

Afără de aceste mai există unele sunete consonante, d. e. sărutatul, gemutul, strănutatul, oftatul, sorbitul, gargarisatul, sullatul etc.

De mare interes e vorbitul din pântece, care dacă nu e înșelăciune, se naște prin formarea sunetelor, însă numai la actul inspirațiunii.

Gângăitul se basăză pe imposibilitatea organelor vorbirii de a-și desvoltă activitatea lor într'o urmare regulată. Opiniunea acelor, cari afirmă că el se basăză pe o respirație greșită, e foarte plausibilă, de orecce prin regularea acesteia mulți omeni s'au vindecat. Coregerea acestui defect se întâmplă prin un exercițiu îndelungat în vorbire seu cetire cu voce naltă, unde mai nainte de exprimarea fie-cărui cuvânt se face o inspirație adâncă.

Cvalitatea formării vocei este în fie-care etate alta. La copil laryngele e foarte mic. Vocea de sopran al băiatului se transformă în bas seu tenor bărbătesc. Esprimarea cuvintelor e diferită la copii, bărbați și bătrâni. Lipsa de dinți, formarea buzelor, sunt cauzele principale; cu deosebire la bătrâni, cauza vocei tremurândă sunt mușchii cei slabiți ai gurei.

O gaură în cerul gurei, precum și neastuparea dosului gaurilor nasului fac vorbirea nasală.

Vorbirea presupune totdeuna presința minții. Idiții n'au limbă, căci sunetele lor n'au înțeles. Paserea poate exprima cuvinte, însă ea nu vorbeșce.

Dietetica organului vocal pretinde mai întâiu, ca aerul care trece print'r'ensul să nu fie prę ager seu prę rece, să nu fie impregnat cu prav seu fum, seu să fie mestecat cu gazuri stricăcioșe și periculose, precum e chlorul, amoniacul, acidul carbonic, căci ele prę ușor

pot produce catar, tusă și răguselă. Catarele aceste repetite de multe ori cauză de regulă o diformitate rămânând a ligamentelor vocale, prin care vocea devine aspră, necurată și fără sunet vocal. Cu deosebire se naște catarul atunci, când cineva după vorbire multă, după cânt îndelungat sau după petrecerea într-o odaie caldă, își espune de odată gâtul aerului rece sau inspiră aerul rece. Se poate întâmpla, ca un larynge, carele prin catarele repetite nu mai dispune de tonuri curate, prin o recelă nouă se umfle atât de tare, încât se devie aproape impermeabil pentru aer, de unde apoi se nasc simptome de sufocare.

De aceea toți aceia, cari vor a-și conserva organul de cânt și cari sunt tare aplecați spre catar, se-și facă de regulă, ca nici odată să nu iasă din odaia încălzită tare, fără de a-și lega gâtul cald și aerul să-l respire au numai prin nas, au prin o basmea, ce ș-o țină dinaintea gurei.

Tote acele substanțe, cu cari ne nutrim și le-am aflat periculoase cu ocaziunea tratării dietetice gustului, pot strică și laryngelui, cu care vin în atingere la actul înghițitului. Usturoiul, muștarul, piperul, ardeiul, rachile pot strică tot atât de mult și aici. Ghiața, apa de ghiață, scuipatul impregnat cu suc de tutun, tutunul de nas, multe corpuri străine, colțuroase, ascuțite, au să fie delăturate cu cea mai mare grige.

Întețirea pre mare a laryngelui prin cântat, vorbit, sbierat, poate aduce cu sine o disfonie stricăcioasă a ligamentelor vocale. O espansitate neegală a ambelor ligamente poate da ansă la tonuri duple, precum se întâmplă de multe ori la răgușele, unde în loc de un ton curat, ni se represintă două sunete mestecate.

O resturnare a vocei se întâmplă la catar cronice prin lipirea flegmei asupra ligamentelor vibrând. Disfonia cea de regulă, pe care o aflăm la învățatori, cantori, predicatori, e cauzată prin o sup. aîntețire a mușchilor și nervilor organului vocal. Ea se exprimă în multe forme, parte prin o voce răgușită, fără putere și sunet metalic, parte că ori e pre naltă sau pre adâncă, de multe ori monotună și resturnătoare.

Dietetica pretinde mai departe, ca să nu dedăm gâtul pre delicat, aplicat spre morb; spălându-l cu apă rece și portându-l deschis, ușor îl vom pute espune, fără pericol. Recirea corpului încălzit, cu deosebire a picioarelor, încă contribuie la inflamații de gât, de aceea să o evităm.

Cultura vocei musicale. Vocea musicală are să fie totdeauna curată, fără de sunet lateral, să fie sonoră și metalică, de ajuns puternică și plină, sigură (nu tremurândă) și durabilă.

Calitățile aceste se pot ajunge prin exercițiul din copilărie. Mai întâiu de toate, trebuie să căutăm a-i înmulți rezonanța, care o cunoșcem deja, formată prin torace, plămâni, trachea, larynge, faringe, cavitățile gurei și dinții. Resonanța se poate întări prin exerciții de gimnastică a organelor respirătoare, prin inspirații puternice, prin care tonul devine mai plin și cu sunetul mai mare. Prin exercițiile aceste se întăresc și mușchii respirației, căpătând tonul prin acesta ore-care putere și regularitate. Nici odată să nu espirăm la formarea tonului cu vehemență, ci să-l lăsăm să curgă lin.

La formarea tonurilor trebuie lărgite și celelalte organe de rezonanță ad maximum, prin căscarea lor și prin delăturarea de ori ce pedice. Ligamentele să fie curate și lipsite de ori ce proces inflamator, ceea ce contribuie mult la tonul curat și metalic.

La formarea tonurilor curate se recere mai departe, ca vibrațiunile să nu afe în gură nici o pedecă și ca tonul până la eșirea lui din gură să-și afe curs liber. Acesta se poate ajunge prin exercițiu greu de a

ține la cânt limba, cerul gurei, buzele, dinții într'o situație corespunzătoare. Valurile sunetului să bată în acel corn, ce-l formeză dinții deasupra cu cerul gurei.

Siguritatea și durabilitatea tonului se pot ajunge prin o nutriție bună și corespunzătoare a corpului întreg, prin aceea, că numai încet ne redicăm vocea, că ținem pauzele cuvenite și că nu ne omorim vocea prin o întețire grabnică de odată și fără de cap.

La începutul exercițiului de cânt vom afla o de-tonare, o scăpătate a vocei, ceea ce se nu ne descu-rageze de loc, căci numai prin putere deplină, prin audul câștigat, prin ascultarea de cântăreți și instrumente bune, vom pute merge și noi siguri.

Cuvintele de cântat să le exprimăm mai întâiu cu voce naltă, clar și respicat, și numai după aceea să ne încercăm a le cânta tot așa de curat.

Dr. Ioan Moga.

Descântece din Bucovina.

VII.

De cés rêu.

'a sinecat,
S'a mânecat
N. dela casa ei.
Dela mēsa ei
Grasă și frumōsă,
Tare și voiōsă.
Și când a fost:
La meș de cale,
De cărare
Înainte ieșitu-i-o
În cale opritu-o.
Archangelul Mihail
Cu cal negru pantanog,
Cu noue urși,
Cu noue ogari
Născuți,
Crescuți,
Din ȋiua St. George făcuți,
Cu paloș de tun,
Cu sabie de fulger,
Tâind,
Săpând
Cés rêu căutând.
Dar ori cât a căutat,
Nicăiri nu l-a aflat,
Decât numai în trupul lui N.
Aflatu-l-o,
Tâiatu-l-o,
Săpatu-l-o...
N. forte s'a invăerat.
Forte s'a mișelat.
Nime n'a vățut'o
Nime n'a auțit'o,
Decât Maica curată,
Maica précurată,
Auțitu-o,
Vățutu-o,
Înainte ieșitu-i-o
Și întrebatu-o:
„— N. ce te văerezi,
Ce te mișelezi?
„— Of! Maica curată.
Maică précurată!

Cum nu s'a văieră,
 Cum nu s'a mișelă,
 Că N. s'a sinecat
 S'a mănecat
 Dela casa ei
 Dela mēsa ei.
 Grasă și frumōsă,
 Tare și voiōsă;
 Dar cānd a fost:
 La meș de cale,
 De cārare
 Înainte ieșitu-i-o.
 În cale opritu-o
 Archangelul Mihail.
 Cu cal negru pantanog
 Cu nōue urși.
 Cu nōue ogari.
 Nāscuți,
 Creșcuți,
 În ȃia de St. George făcuți.
 Cu paloș de tun,
 Cu sabie de fulger,
 Tāind,
 Sāpānd.
 Cēs rēu cāutānd.
 Dar ori cāt a cāutat
 Nicāiri nu l-a aflat.
 Decāt numai în trupul lui N.
 Aflatu-l-o,
 Sāpatu-l-o,
 Tāiatu-l-o,
 În cuptoriu de fer aruncatu-l-o,
 În cociorvā de fer învėrtitu-l-o,
 Cu pilug de fer pisatu-l-o,
 Din puiā de fer scosulu-o,
 În sitā de fer aruncatu-l-o,
 Cu dēnsa cernutu-l-o,
 Cu dēnsa vēnturatu-l-o
 Sē nu se alēgā nimicā
 Din cēsul cel rēu,
 Cum nu se alege nimicā
 Din pulberea de pe drum . . .
 N. sē remāe curatā.
 Curatā și luminatā.
 Ca maica ce-a lāsāt'o,
 Ca Dumneșeu ce-a dat'o.
 Amin! Amin!
 Ca sōrele 'n sēnin!
 Dela mine descāntecul,
 Dela Dumneșeu lēcul!

N o t a.

Descāntecul acesta, cules dela o romāncā din satul Bilca, mi l-a împārtășit dl Tōder Bumbac, preot.

S. FI. Marian.

Producțiunea artificială a diamantului.

Scirile de senzație ne vin, de obicei, din America. Aș, pentru a variā puțin, ele ne sosesc din Anglia. Se anunță, în adevēr, că Englesii au ajuns a fabricā diamantul.

Pentru a evitā ori-ce confusiune, sē precisām bine faptele.

E aprōpe o lunā de cānd citiam prin ȃiare, cā un chimist din Glasgow, dl James Mac-Tear, ar fi gāsīt mijlocul de a produce, în mod artificial, diamantul.

Specimenele fuseserā supuse la cercetāri unor es-perti abili.

Erau diamante, adevērate diamante, ce e drept fōrte mici, dar așā de frumōse! Sgomotul se respāndi, și silī și pe Academia de șciințe din Paris sē-i deschidā ușile. Se schimbarā telegrame în privința acēsta între invētaș; în timp d'o sēptēmānā cel puțin puteam sē ne imāginām, cā frumōsa problemā a producerii diamantului e deslegatā. Ilusia fu de scurtā duratā. Pentru ca o piētrā prețioșā sē fie, într'adevēr, diamant, trebue, înainte de tōte, ca ea sē fie formatā din carbon curat, de carbon cristalisat; pietrile dlui Mac-Tear însē sūnt, dupā cum se pare, niște silicate niște combinațiuni de silice și diferite base, ceea ce le face sē reintre în modesta categoriē a giuvaerurilor de sticlā, strass, etc. *

D'abiā însē se sfișise cu diamantele fantastice ale dlui Tear, și o altā telegramā, cu data de 26 februarie, ne anunciā: „Societatea regalā din Londra. Ultima sedință din Burlington House, D. Hannay a realizat producțiunea artificialā a diamantului“.

De dōue ori în mai puțin d'o lunā! și, întēmplare ciudatā, de doi chimiști din Glasgow, cāci d. H. Ballantine Hannay e tot din Glasgow!

Erā ore și asta o ilusie? Se pare cā de astā-datā scirea are ceva adevēr în ea și se presintă cel puțin cu caractere de autenticitate! Noi însē nu o reproducem de cāt sub tōtā reserva. D. Hannay a comunicat rezultatul încercārilor sale, fōrte ingenioșe de altcum, Societāții regale; el a arētat chiar eșantiōne. Putem resumā în cāteva linii trāsăturile principale ale memoriului seu.

Diamantul fiind carbon cristalisat, autorul a cāutat, ca și predecesorii sei, sē descopere un disolvant al carbonului. Se șcie cā ori-ce substanță odatā disolvatā se depune apoi în cristale prin simpla evaporare a lichidului disolvant. Tot ca predecesorii sei, d. Hannay n'a putut face nimic în acēsta direcție. Atunci a plecat dela alt principiu.

Unele corpuri cari nu se disolvā în apă la temperatura ordinarā, ca silicea, alumina, oxidul din zinc, se disolvā din contrā în vapori de apă supraincālđiți. Pentru ce nu s'ar gāsī un vapor sēu un gaz, care adus la o temperaturā innaltā și sub o presiune enormā, sē disolve carbonul și sē se compōrte ca vaporii de apă în față silicei aluminei? D. Hannay încercā astfel un mare număr de disolvante gazōse, și supuse acțiunii lor, cārbuņe de lemn, grafita, funinginea. Încercāri zadarnice! Între aceste, d. Stoekes, un eminent chimist, i dete idea de a-și continuā studiile pe o cale cu totul alta.

Graham, în niște esperiențe rēmase celebre, a demonstrat cā unele metale aduse la o temperaturā innaltā, cum e palladium mai cu sēmā, platina, etc. capētā curioșā proprietate de a absorbi cu energie mari cantități de hydrogen; mulți chimiști cred chiar cā hydrogenul absorbit se combinā cel puțin în parte cu metalul. Esistā multe gasuri formate din combinația hydrogenului cu carbonul, de esemplu gasul de iluminat. Dēcā aceste gasuri ar fi încālđite sub o presiune tare în prezența unor metale bine alese, combinația ar mai subsistā? Hydrogenul nu va fi luat de metal, și carbonul, pus în libertate, nu s'ar depune în cristale dupā recire? Acēsta este esperiența ce a încercat'o d. Hannay. **

* D. Mac-Tear a recunoscut singur în urmā, cā pōte cā s'a încelat, și cā trebue sē se suspende ori-ce hotārire înainte de noi încercāri.

** În fond acēsta nu e de cāt o aplicare a frumōselor lucrāri ale dlui Henri Sainte-Claire Deville asupra dissocierei cor-pilor.

El a luat un tub de fier turnat foarte rezistent, cu pãreții foarte groși, închis la un capet, deschis la celalalt. Prin cãpãtãiul deschis el a introdus vapori de hidrocarbure comprimați la o presiune enormã de mai multe sute de atmosfere, și un compus azotat stabil destinat a ușurã mai mult separarea carbonului. Tubul a fost adus apoi la roșu sombru în timp de câteva ore. Dupã rãcire s'a desfãcut aparatul; s'a fierãstruit tubul și s'a gãsit, afirmã d. Hannay, numeroase cristale de carbon, adevãrate diamante.*

Nu e nici o îndoieală, într'adevãr, cã eșantioanele prezentate Societãții regale nu ar fi adevãrate cristale de carbon de un alb frumos strãlucitor. Ele oferã toate caracterele diamantului. D. Maskelyne, învãțatul director dela British Museum, le-a examinat și nu are nici o îndoieală asupra compoziției lor. Opinia dlui Maskelyne a fost coroborată înaintea societãții de dl profesor Roscoe, din Manchester. Cristalele dlui Hannay au forma octoedrice, caracteristicã a diamantului; ele au duritatea diamantului și sânt fãrã acțiune asupra luminei polarizate; sânt inatacabile în acidele ce fierb. Încãldite în arcul electric, ele devin negre, ca și diamantul. Arse în oxygen pur ele au dat la analizã 95% de carbon.

S'a ridicat mai ântãiu ore-care eșitațiune în spiritul dlui Maskelyne, când i s'a trimis eșantioanele, nu asupra compoziției cristalelor, ci asupra autenticitãții proveninței lor. Specimenele sânt foarte mici; nu cãntãresc nici a suta parte din un carat: sânt niște fragmente; s'ar dice chiar niște fãrãmituri de diamant. Dl Hannay s'a esplicat în privința acãsta, dicând cã probabil cristalele au fost sfãrãmate prin ciocniturele violente ce a trebuit sã facã țevii de fer pentru ca sã deslupã eșantioanele. Dupã cererea mai multor chimiști și a dlui Spootiswoode, președintele societãții regale, s'a decis ca dl Hannay sã-și repete eșperințele înaintea unei comisii, și ca pãnã atunci sã se suspende ori-ce hotãrire definitivã.

Astfel sânt faptele esacte în acest moment. Dãcã nu sãntem încă formal autorizați sã conchidem, cã într'adevãr dl Hannay a fãcut diamante, nu mai avem însã dreptul sã negãm rezultatele ce se pare cã a obținut. Trebuie sã așteptãm noi încercãri.

În ori-ce cas, și pentru moment cel puțin, eșperința foarte remarcabilã a chimistului din Glasgov nu are de cãt o însemnãtate științificã. Operațiunea e foarte grea de condus și e foarte costisitoare. Cristalele închise într'un tub mic ca o penã sânt aprãpe microscopice; valoarea lor nu trece de 5 pãnã la 6 franci, și pentru a le produce, a trebuit sã se cheltuiescã mai mult de 150 fr. Mijlocul, cum vedem, nu e tocmai practic și economic. Dar el nu e de cãt un început, care nu compromite nici de cum viitorul. Ore în științã nu e totul cu puțințã? E permis deci sã sperãm totul. Dãcã vor fi confirmate primele rezultate obținute de dl Hannay, totuși vor remãne ca ceva însemnat în istoria producțiunii artificiale a pietrelor prețioase.

D. N.

Chillon și lacul dela Genf.

— La ilustrațiunea de pe pag. 289. —

Ilustrațiunea din nr. presinte înfãțișeazã unul din cele mai frumoase puncte al Șvițerei. Castelul Chillon și lacul dela Genf.

* Reacțiunea, așã cum o aratã diarele englese, ni se pare cam obscurã. E probabil cã hidrocarburele s'a dissociat la temperaturã la care s'a adus tubul. Hydrogenul se filtreazã la acea temperatura prin fier, și carburul se depune pe pãreți. Eșperințe analoge au fost adesea fãcute în Franca asupra hidrocarburelor în laboratoarele dlor Henri Deville și Berthelot.

Castelul Chillon zace aprãpe de picioarele unui del acoperit de pãduri, pe o stãncã, și cu tunurile sale așã dicând se scaldã în lacul dela Genf.

În depãrtare se vede Villeneuve, orașel compus din niște case simple. Înnapoia acestuia apar piscurile acoperite de zãpadã ale muntelui Dent-du-midi, privind rece natura înflorindã.

Castelul are o legendã foarte interesantã. A vãzut petrecându-se multe zile frumoase și triste. A fost și loc de petrecere, dar și temniță. Aici a suferit între alții și priorul din St. Victor, Bonifat, dela 1530—36, legat cu lanțul de o grindã, pãnã ce bernienii il eliberarã. Lord Byron descrie acãsta întãmplare în celebra sa poemã intitulatã: „Prinsonierul dela Chillon”.

Când cãlãtorul trece pãcolo și priveșce acest castel, tresare, cãci își aduce aminte de cutrierãtorea șcenã eternizatã de lira marelui poet engles.

I. H.

Otrãviri prin cãrți de visitã.

Un numãr important de autori susțin tesa și resolvã în sens afirmativ și unanim cestiunea dãcã sãrurile de plumb sânt sãu nu vãtãmãtoare. Mai recent, ênsuși dl doctor Calendero în intitulatul seu: „Cosmetice cu baza de plumb, ne dã o dovãdã netãgãduitã despre acest adevãr.

Cu toate aceste, sânt ômeni cari prin imprudențã fac un us dîlnic de acãsta teribilã otravã, neșciind nenorociti la ce pericol sã espun. Acesta ne ain propus a face cunoscut publicului profan, și misterele științei, de un pericol inevitabil.

Voim a vorbi despre cãrțile de visitã lustruite și cu un aspect metalic al moarului de cari mai ales înalta și lucșosa societate se îndeletniceșce a purtã în busunare și a trece prin mâni.

Aceste cãrți de visitã duse porțelan, sânt preparate printr'o soluțiune concentratã de acetat de plumb în care cartea sã introduce și se imbibã înainte de imprimarea literilor. Semnul dupã care se mai pãte cunoșce aceste cãrți, astfel preparate este cã, îndoindu-le cînceva, produce un fel de scãrțuiturã caracteristicã, un ușure craquement precum dice Wittstein în „Monitorul științific” din iulie 1868.

Una din aceste cãrți de visitã e îndestulãtoare pentru a otrãvi un copil care din nevinovãție ar luã în mãnã și ar trece prin gurã o carte uitatã pe mesã sãu aruncatã de pãrinții ori cunoscuții familiei.

Înțelege dar ori-ce om iubitor de binele seu și al familiei sale cã nu facem de cãt un serviciu societãții recomandându-i cu stãruințã a se feri de usul acestor cãrți de visitã.

Șcim cã aceste linii vor lovii susceptibilitãțile multor don-juani și mai ales ale multora din frumoșele nôstre, de ore-ce soiul acesta de ômeni cautã mai în toate parfumatele lor îndeletniciri, lustrul și schlipela. Sperãm însã cã în fața unui pericol pe care il semnalãm în totã nuditatea lui, vor pãrãsi, fie chiar cu regret usul unei otrãviri morale ce delecteazã numai pentru moment simțurile, dar în urmã aduc rele ireparabile.

În ori-ce cas noi ne facem datoria de ômeni ai științei, siguri cã toți preferã forma și aspectul fondului, și cã facem un serviciu cel puțin acelorã cari vor avã nisuiințã de aci înainte sã punã mãna pe foc neșciind cã-i arde și cari vor avã atãta simț de observațiune în cãt sã asculte o bunã povațã pentru sãnãtatea și viața lor. Recomandãm acest articol și jurnalelor ce cred cã sã interesezã de binele public rugându-le a atrage și din parte-le atenziunea cetitorilor lor asupra acestei nenorociri pe care o semnalãm aci.

P. M. R.

SALON.

Un răspuns bărbaților.

Am auzit de multe ori, am cetit și în prețuita noastră „Familie“, că femeile sânt cauza, că bărbații nu se prę însoră. Lucsul femeilor e foarte mare, de aceea nu cuteză bărbații să se însore.

Tema acęsta s'a variat în atâte forme, încat noi femeile ar trebui să desperăm de viitorul nostru, de cumva noi în adevăr am fi numai niște păpușe de modă, precum țiec bărbații, și de cumva acele svaturi și vorbe frumoșe în adevăr nu ni-ar folosi nimica.

Dar fără cauză ne acuză domnii bărbați, căci nu noi, ci ei sânt pęcătoșii.

De când a ajuns a fi modă, ca bărbații să se însore pentru zestre, de atunci s'a esilat din familii simplitatea. E bine, decăc bărbații se însoră pentru bani, spună-ne dar și ei că ce dau? El umblă câte jumătate de an la cutare familie cu fęta mare, dar nu pentru ca să cunoscă mai bine pe fiitorea lor, ci pentru ca să se asigure de starea materială a părinților.

Părinții, cari voiesc să-și mărite fetele, sânt siliți a se intărită, a se aretă bogati și a face promisiuni, pe cari mai târziu nu le pot realisă și nefericirea părechei noue e sigură.

Candidatul de mire, la rëndul seu și el voiesce să apară mai mult decăt ce este. El știe pentru ce? Dar o spunem și noi: pentru ca cât mai ușor să potă legă acęsta căsătorie și din zestrea nevestei să potă plăti datorile făcute ca holteiu.

Căsătoria se face. Și care e urmarea? Desamăgire din ambele părți. Atunci se constatęză, că fiecare a înșelat partea cealaltă. Se înțelege, că după acęsta desamăgire nu pôte să urmeze decăt un traiu plin de cele mai mari neplăceri, o viață furtunosă.

Decăc fęta se aretă simplă, candidatul de mire nu o gășeșce destul de cultă, ma și săracă și fuge mai departe, unde își va putę realisă dorințele sale. Ce să facă dară fęta, de cumva nu voiesce să remănă purure fęta 'n pěr? Cum să se pörte, să ve placă, dlor bărbați?

După părerea mea, bărbații sânt chieptați a face inițiativa. Dela ei aternă să readucă simplitatea bună de demult. Nu facă ei curte numai lucsului, ci aprețieze și cultura inimei, și vor vedę ce schimbare mare se va face între fete.

Dar până când ei vor avę față de femei o atitudine ca pân'acuma; până când numai lucsul, banii și zestrea vor fi magnetul ce-i va atrage la însurătore: să nu se mire, că între femei va domni lucsul și nu ne acuse pentru acęsta pe noi.

O mătuse bętrână.

M o d a.

Așă numitul demi-seson s'a terminat. Damele a inceput să pörte toalete de veră, căci în sfęșit și veră a sosit. Nőuele toalete de veră sânt foarte ușore și pre delicate. Mai plăcute sânt cele de satin fin de coløre deschisă, cu garnisire albă seu de dantele crême. Acuma se gătesc niște satinuri atăt de escelente, încat stofa pare mętasă.

Între rochiile de spēlat cea mai nouwă este stofa așă numită „vieux Delfin“, un fel de crême-creton vęnęt cu flori seu de o coløre seu pistriță.

Se fac rochii foarte frumoșe și din gaze-urile noue

și elegante. Cele mai portate sânt „velontę“-le, cari fac efectul brocatelor.

Pentru rochiile de portat în tőte țilele se recomandă „mousseline de laine crępounee“, din care se află cel puțin 50 de nuanțe de colori, deci fie-cine își pôte alege ușor.

În bijuterii asemenea se află mai multe noutăți. În privința asta moda a trecut dela animale pe terenul tehnicei. Acuma damele pörta ca bijuterii cuie de aur și de argint, cari de multe ori sânt garnisite cu diamant seu cu alte petri scumpe. Cerceii cari se pörta acuma, se numesc „trous-trous“, căci consistă din un cuiu.

Alesandrina.

E c h o.

Profesorul: Dle candidat, cred că te-ai pregătit pentru esamenul de mäne.

Candidatul: O! da. Am deja pantaloni, însă frac n'am putut să capęt.

*

Profesorul: Spune-mi, Ioane, ce folos aduce istoria naturală?

Școlarul: 1 fl.

Profesorul: Cum?

Școlarul: Așă că dl profesor o cumpără cu 1 fl. și ni-o vinde cu 2 fl.

*

— Scumpa mea Eufrosină, într'atata te iubesc, încat îndată te-oiu mănca.

— Nu-ți este permis. Au nu știi, că ești vegetarian?!

*

Un institutor are două tabacheri; una din ele, cea mai veche, este rotundă și-i serveșce în timpul sęptemănei, cea altă este nouwă și de formă pătrată și nu-i serveșce de cât Dumineca. În cursul unei lecțiuni de geografie, voind să dea școlarilor o idee precisă despre rotunđimea pământului, le dișe:

— Iecă, priviți tabacherea mea. E bine, aceeași formă are și pământul.

Opt țile în urmă trece revisorul școlar:

— Care este forma pământului, — dișe el adresându-se cătră un copil.

Și copilul, care avea în minte esemplul profesorului, i respunse:

— Dle revisor, pământul este rotund în timpul sęptemănei și are formă pătrată Duminecă.

Literatura și arte.

Nr. 3 al „Școlei Practice“ conține următorele materii: „Plan de lecțiuni pentru școle elementare românești“, urmare, de Vasile Petri; „Grădina școlei“, urmare; „Limba română în școlele elementare, tratată din bucăți de cetire“, urmare și fine, de Vasile Măndrean; „Ortografia Academiei Române“, reproducere din Analele Academiei Române; Un invęțator incendiat (Vasile Oltean în Șumal în Biharia) cere ajutor dela colegii sei; Bibliografi.

„Stilul și Poetica limbei romane“, a cărei aparițiune s'a anunciat deja și în foia acęsta, ni s'a trāmis și nouwă. Autorul ei este dl Iosif Tempea, preot și profesor gimnasial în Lugos. La acęsta lucrare, care în octav mare conține 128 pagine și costă 95 cr., vom reveni. Se află de vęndare la editorul Adolf Auspitz în Lugos.

Piese musicale române. Dl C. G. Porumbescu a scos la lumină ierăș două compozițiuni noue: „Hora Brașovului“ prețul 60 cr. și „Tupiliș prin nagaruș“, polca-française cu motive din opereta aceluiaș autor în-

titulată: „Craiu nou“. Prețul piesei din urmă e 42 cr. Cu plăcere le recomandăm cetititorilor noastre.

✓ **Carte de închinăciuni**, tipărită sub povătuirea înalt preosfințitului mitropolit Veniamin Costachi la anul 1841 și retipărită de Lascar Stavri în zilele M. S. R. Carol I, la anul 1882. I vol. 259 pag. legat, a apărut la Pietra. Prețul 3 l. n.

Diarele române. „Românul“ publică lista tuturor diarelor române. Conform acesteia numărul lor este 121. Dar acesta listă nu e completă și nici exactă. Unele diare nu sunt însemnate, ier pentru altele e fals indicat locul aparițiunii. Numărul diarelor române este mai mare.

Musicalie nouă. La Taborszky și Parsch în Budapesta a apărut: Căntecele populare din piesa: „Szép leányok“ de Gr. Csiky. Prețul 1 fl.

C e e n o u ?

Știri personale. *Di George Bardosi*, proprietar în Boița, drept recunoștință a meritelor sale câștigate pe terenul cauzelor publice, a fost decorat cu crucea cu coronă pentru merite. — *Di Gavril Onisior*, a făcut cu finea lui maiu la universitatea din Cluș censură de profesor, ier la 10 iunie a fost promovat la gradul de doctor în filosofie, și va fi aplicat la gimnasiul din Năsăud.

Hymen. *Di E. Craiovan*, învățător în Ghiroc lângă Timișora, s'a cununat cu domnișora Maria Bocean, învățătoresă în Izvin.

Academia Română țină ședință publică vineri, în 4/16 iunie la ora 1 p. m. 1) *Di P. S. Aurelian* continuă citirea memoriului seu despre starea economică a României în secolul XIII-lea. 2) *Di V. Maniu* continuă citirea memoriului seu asupra scrierilor istorice apărute în străinătate cu privire la Români în ultimii doi ani. 3) *Di Gr. Ștefănescu* făcū o dare de semă despre aerolitul dela maiu în Transilvania și despre colțul de mamut dela Colintina. 4) *Ier di Gr. G. Tocilescu*, membru corespondent al Academiei, continuă citirea comunicațiilor sale asupra monumentelor și inscripțiilor romane aflate în Dobrogea.

Asociațiunea transilvană va ține adunarea sa generală în anul acesta la Deș în zilele de 27 și 28 august st. n. Inteligența română de acolo s'a și întrunit spre a face pregătiri pentru primirea oșpeților. Se speră, că și acesta adunare va fi cercetată de un public numeros, de oră-ce o mare parte a oșpeților și membrilor va pute călători de cătră Cluș pe calea ferată. Pe timpul acela se vor face și excursiuni în diferite locuri din giurul Deșului.

✓ **Despre petrecerea din Beiuș**, ținută la 11 l. c., mai primirăm o împărțășire întârziată, din care vedem că la aceea au luat parte următoarele dame: domnele Hermina Ignat, Irina Antal, Irina Băbescu din Chereluș, Antița Pop, Cristina Kiss din Tulca, Adela Glița din N. Hidișel, Laura Hermann din Răbăgani, Vilhelmina M. Papfalvai din B. Valani, Sofia Breancu, Rosalia Selăgian, Rosalia Caba, Ana Ardelean, și domnișorele: Irina Antal, Cristina și Hermina Kiss din Tulca, Rosalia și Maria Hermann din Răbăgani, Cornelia Pop, Aurelia Roșescu, Luisa Cretiu, Teresia Jănosi, Elena Boțoc, Adalbertina Balaș din B. Valani, Adela Dudulescu, Antonia Ditrich, Maria Indre, Florica Leșan, Elena Dringou.

Doue festivități române. *Din Sibiu* primirăm cu datul de 19 iunie următoarele șire: Aseră avurăm norocirea a participa la o festivitate și petrecere națională foarte cordială. Pe orele 6 d. a. adeca publicul român din loc și giur eră invitat în localitățile casinei spre a asisă la distribuirea medaliilor și diplomelor pentru premiații dela espoșiția din anul trecut. Președ.

comitetului local de espoșiție, protosincel dr. Il. Pușcariu, deschise festivitatea prin o cuvântare acomodată, se cetiră apoi numele premiaților și cei prezenți veniau, între sunetele muzicii, și își luau în primire diplomele, respective medaliile. Terminându-le împărțirea premiilor, președ. încheiă festivitatea prin o cuvântare scurtă, dar bine simțită. După acesta se rădică păr. ass. cons. Boiu, și în termini aleși, mulțumește în numele celor prezenți atât comitetului central, cât și celui local pentru jefele aduse în interesul națiunii. Publicul erupse în întreit „să trăiescă“ pentru președinții comitelor. Cu regret foarte mare s'a simțit lipsa pre on. dame dela acesta festivitate. Presente au fost numai ddnele C. Boiu, A. Moga, dna Dunca și dș. E. Simtion. După aceste ne aședarăm la mese și petrecurăm până la 10 ore. În decursul mesei corul sodalilor români începnd cu „Deșteptă-te Române“, a cântat mai multe piese naționale. Toastele însullețite n'au lipsit. Astmod petrecerea a fost de tot animată. Contingentul cel mai mare din cei prezenți il compuneau membri „Reuniunii sodalilor români“. Eră o adevărată bucurie a te vedé față în față cu atâți industriași români, viguroși, de totă speranța. Cătră 10 ore am fost onorați cu prezența mai multor pre stim. famii, începnd deci danțul, care puse coronă festivității solemne. — *La Brasiov* asemenea în duminica trecută se făcū cu pompă împărțirea premiilor. Serbarea se ținū în sala gimnasiului și se deschise prin o cuvântare a dlui Diamandi I. Manoli, fost președinte local al comitetului espoșițiunii. Apoi se distribuă medaliile și diplomele.

Institutul „Albina“, precum ni se scrie din Sibiu, va înființa în tōmna acesta o sucursuală în Brașov.

Din Mehadia ni se scrie, că între cei 750 de oșpeți, câți se află pân'acuma acolo, sunt puțini români. Timpul pân'acumă a fost mai ploios. Acuma se deschide natura. Băile anul acesta au primit un vestmēt nou. Tot s'a renovat și un otel nou s'a zidit în față cu capela română, care încă e văpsită de nou. Ville particulare încă se zidesc mereu, pentru că pe teritoriul băilor statul nu vinde teren nimeniua; ier el fiind sărac seu cu puțin spirit de întreprindere, nu zidește. Cu tōte aste, inginerul Zsigmondy din Budapesta vizitând băile, a făcut planul pentru un stabiliment de băi cu 100 de cabine, fiind că băile de acuma nu ajung a satisface trebuința.

Constanța, de când se află în posesiunea României, a luat un avēt mare. Case mari, frumoșe și elegante, scrie un corespondinte al „Românului“, resar ca prin minune; fabrice însemnate se construesc; totul în sfērșit se lucrăză c'o activitate febrilă. Clădirea cea mai însemnată este otelul „Carol I“, cu trei etage afară de mansarde și care a costat pe compania englesă 1.400.000 lei. El se redică măreț și impunător, lângă farul Constanței, avēnd o față spre mare, cealaltă spre bulevard. El este opera dlor arhitecți Al. Orescu și Enderle din București. Acum se pōte dice, că stațiunea balneară maritimă Constanța are tot ce trebue spre a corespunde la așteptarea chiar a celui mai pretentios vizitator.

Călușerul în Italia. Aflăm cu placere din „Bin. Public“, că măestrul Mocean dimpreună cu distinsul gimnastic Velescu, cari au fost atât de viu aplaudați anul trecut la Sibiu cu ocasiunea espoșițiunii naționale, voiesc a întreprinde o excursiune în tōte orașele mari din occident, dar mai cu semă în Italia, pentru ca să arēte și acolo descendinților vechilor romani danțurile străbune „Călușerul“ și „Bătuta“, precum și alte danțuri naționale și strămoșești. Cine nu li-ar ură deplin succes?!

Jurnal filo-român în Viena. Jurnalul hebdomadar „Der Osten“, înființat de cunoscutul publicist din Bucovina dl H. Bresnitz, carele în cinci-spre-zece ani a apărut cu curaj și perseverență interesele române în Viena în limba germană, a încetat a mai apare, după ce dl H. Bresnitz a devenit proprietar al jurnalului vienes „Morgen-Post“, carele apare în toate zilele. „Morgen-Post“ este cel mai vechiu între jurnalele vieneze, ce apar în toate zilele, căci deja numeră al 32 an al existenței sale. Jurnalul „Morgen Post“ va reprezenta, întocmai ca și „Der Osten“ interesele române cu toată energia, și drept aceea recomandăm jurnalul „Morgen-Post“ cu toată căldura atențiunii publicului român. „Morgen-Post“ apare în toate zilele, chiar și în dumineci și sărbători, iară prețul abonamentului pe lună este numai 1 fl. 50 cr. Pentru scrisori și expedițiuni de bani ajunge adresa: Journal „Morgen-Post“ în Viena, Kolingasse 17.

Un principe autor. Principele de Montenegro, Nicolae I, a scris acum de curând în limba serbă o dramă în versuri și în trei acte, intitulată: „Împărăteasa Balcanilor“. Această piesă se crede că are să fie tradusă în limba franceză, căci principele a făcut studii escelente la liceul Louis-le-Grand în Paris.

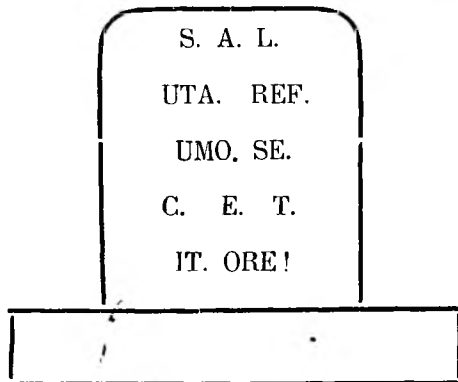
Societățile de temperanță în America. Legistura statului Delaware a publicat o lege, după care toți proprietarii cari vor închiria imobilele lor la cămări, vor fi răspunzători de daunele suferite de persoanele cari vor fi abuzat de băuturile alcoolice vândute de debitanții în cestiu. Și fiind că daunele interese fiesate de lege se rădică la o sumă respectabilă, apostolii temperanței sunt în culmea satisfacțiunii și pe deplin încredințați că d'aci în șese luni nu vor mai exista cărciumi în întregul Delaware.

Telegrafia. În una din ședințele Academiei de științe din Paris, dl Alglave semnală un fapt care interesează istoria telegrafiei și Academia științelor. În 1783, Academia fu chemată ca să examineze un aparat, care în câteva secunde, fără stațiune intermediară, trimetea un avis la 30 leghe depărtare. Condorcet, raportorul comisunii, constată că sistemul era ingenios și practicabil. Un plic sigilat, care s'asigure drepturile inventatorului, fu depus la această epocă. Este vorba astăzi ca să se caute acest plic în archive și să se desfacă spre a împărtăși științei cele cuprinse într'ensul. Comisiunea administrativă a fost însărcinată cu acesta.

Au murit: Maria Belintian, măritată Hecht, la Timișoara, în etate de 25 ani.

Ghicitură archeologică

de Mateiu Socodoran.

Acest monument s'a găsit nu de mult lângă satul Minciunești, și nimene n'a fost în stare să descifreze inscripțiunea.

Poftim, decă puteți!

Terminul de deslegare e 5 iuliu. Ca totdeauna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea ghicitei de șac din nr. 20:

O vino lângă mine, căci ietă vântul bate
Și flórea demineței de-acum va vesteji:
De-acum când te-i întorče din locuri depărtate,
În dar o vei căta-o, căci n'o vei mai găsi!
Dar vino lângă mine și mórtea va fi dulce,
Pe ale tale brațe când fruntea voi plecá,
Așá drumașul țării în câmp vrënd să se culce,
E fericit când plécá pe-o flóre fruntea sa.

Bine au deslegat-o domnele și domnișorele: Elena Zacharia n. Daminescu, Emilia Ciurdar n. Farcaș, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Fira Serafin, Eufemia Duma, Silvia Tamașdan, Ecaterina Micu, Elena Mic, Maria Ilieș n. Pap, și dnii George Șandor, Alexandru Brădean, Emilian Micu, Grațian Flonta, B. O. Popescu.

Premiul l'a câștigat dna Emilia Ciurdar în Farnaș.

Cuția publicului.

Aniversaria mi-a adus în duplu următoarele muzicale pentru pian:

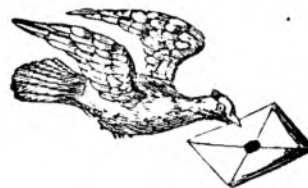
1) „Rapsodia română“, de Anton Șipoș. 2) „Marș triumfal“ de Iules Heise. 3) „O horă“ de Golombiovski-Porumbescu. 4) „Marș funebru“ de G. Scheletti. 5) „Hora dorobanților la Grivița“ de E. Neudörfler.

Aș schimbă cu drag, cu ori ce alte piese române, ce nu posed.

„Jocul Romana“ fie tipărit ori bine decopiat, este dorit.

Deci dară acei dni ori dame ce ar schimbă, sunt rugați a trimite titlul pieselor sub adresa: *Nina Lupu*, Timișoara-Spion nr. 11.

Poșta Redacțiunii.

Cermeiu. Ve mulțămim, dar despre acesta am raportat deja în nr. 22 al foii noastre.

Caransebesi. Am făcut ce a fost cu putință, precum vei allă cât mai curând.

Dni I. S. P. în Viena. N'ai primit epistola noastră adresată în luna trecută la Budapesta?

Dnei A. G. în B. Cât mai curând.

Iustus. Acesta fu a treia corespondință ce primiram despre acea petrecere, dar la 11 zile. După cele publicate deja, nu mai putem reveni. De altă-dată iute și — scurt!

Dni G. S. în Bucuresci. Cu plăcere am satisfac cererea, dar nu mai avem nici un tablou.

Călinđarul săptămânei.

Ziua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele	
				resare	apune
Dumineca	13	25	M. Achilina.	3 45	8 19
Luni	14	26	Pror. Eliseiu.	3 46	8 19
Marti	15	27	Pror. Amos.	3 46	8 19
Mercuri	16	28	Muc. Tihon.	3 47	8 19
Joi	17	29	Muc. Emanuil.	3 47	8 19
Vineri	18	30	Muc. Leontie.	3 47	8 19
Sâmbeta	19	1	Ap. Iuda fratele	3 48	8 18

Proprietar, redactor răspunzător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.